

B. Osobitná časť

K návrhu vyhlášky Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky č. .../2027 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách pri preprave rádioaktívnych materiálov a o schválení typu prepravného obalového súboru

K § 1

Ustanovenie vymedzuje predmet právnej úpravy. Jeho účelom je zreteľne vyjadriť, že vyhláška neupravuje iba samotný technický výkon prepravy rádioaktívnych materiálov, ale celý súvisiaci bezpečnostný a povolovací rámec vrátane požiadaviek na zásielky, prepravné obalové súbory, bezpečnostnú dokumentáciu, fyzickú ochranu, schvaľovanie typu prepravných obalových súborov a riadenie starnutia.

Odsek 1 systematicky vymenúva oblasti, ktoré vyhláška pokrýva. Takéto vymedzenie je potrebné z dôvodu právnej istoty a zároveň zreteľne nadväzuje na zákonné splnomocnenie podľa atómového zákona.

Odsek 2 vymedzuje, na ktoré typy prepravných obalových súborov a zásielok sa vyhláška vzťahuje. Sleduje sa tým zosúladienie vnútroštátnej terminológie so systémom medzinárodných transportných predpisov a odstránenie pochybností o vecnom rozsahu úpravy.

K § 2

Ustanovenie obsahuje definície pojmov potrebných na jednotnú aplikáciu vyhlášky.

Rovnako v poznámke pod čiarou uvádza príklady právnych predpisov o preprave nebezpečných vecí rôznymi spôsobmi dopravy. Týmto sa rozumejú najmä:

- Európska dohoda o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí (ADR) -oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 243/1996 Z. z. o nadobudnutí platností zmien a doplnení Dohody o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí (ADR),
- Poriadok pre medzinárodnú železničnú prepravu nebezpečného tovaru (RID) – Dodatok C k Dohovoru o medzinárodnej železničnej preprave (COTIF),
- Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 8/1985 Zb. o Dohovore o medzinárodnej železničnej preprave (COTIF)) v znení neskorších predpisov,
- Európska dohoda o medzinárodnej preprave nebezpečného tovaru po vnútrozemských vodných cestách (ADN) (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 331/2010 Z. z. o prijatí Európskej dohody o medzinárodnej preprave nebezpečného tovaru po vnútrozemských vodných cestách (ADN)),
- Dohovor o medzinárodnom civilnom letectve (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 196/1995 Z. z.),

- Technické inštrukcie pre bezpečnú leteckú prepravu nebezpečného tovaru (ICAO Doc 9284) vydané Medzinárodnou organizáciou civilného letectva na základe prílohy 18 k Dohovoru o medzinárodnom civilnom letectve,

- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 165/2001 Z. z. o uskutočnení notifikácie sukcesie Slovenskej republiky do mnohostranných zmluvných dokumentov, ktorých depozitárom je generálny tajomník Medzinárodnej námornej organizácie (Medzinárodný kódex pre námornú prepravu nebezpečného tovaru (IMDG Code) vydaný Medzinárodnou námornou organizáciou.

Definícia rádioaktívnej zásielky, prepravného obalového súboru, prepravného kontajnera a kontajnmentového systému vytvára technický základ pre posudzovanie bezpečnostných funkcií zásielky. Osobitne dôležité je, že pojem prepravný obalový súbor zodpovedá medzinárodnej technickej terminológii a súčasne sa na účely vyhlášky prepája so zákonným pojmom prepravného zariadenia.

Definície ťažko rozptýliteľného rádioaktívneho materiálu, osobitnej formy rádioaktívneho materiálu, povrchovo kontaminovaného predmetu, hodnôt A1 a A2 a štiepneho materiálu sú nevyhnutné pre správnu klasifikáciu zásielok, určenie limitov aktivity a režimu schvaľovania.

Definície tranzitného skladovania, multimodálnej prepravy a prepravy za osobitných podmienok odrážajú aplikačné situácie, ktoré si vyžadujú osobitný bezpečnostný režim a ktoré bývajú v praxi zdrojom výkladových nejasností.

Vymedzenie pojmov starnutie, riadenie starnutia, program riadenia starnutia a mechanizmus starnutia vytvára právny základ pre novú oblasť regulácie, ktorá je zameraná na dlhodobé zachovanie bezpečnostných funkcií prepravných obalových súborov.

Odsek 2 ustanovuje, že ďalšie technické pojmy sa vykladajú v súlade s medzinárodnými predpismi. Tým sa predchádza terminologickému rozchodu medzi vnútroštátnou a medzinárodnou úpravou. Súčasne sa zohľadňuje potreba promptne reagovať v národnej legislatíve na významnejšie zmeny definícií v medzinárodných predpisoch.

K § 3

Ustanovenie rieši väzbu návrhu vyhlášky na medzinárodné predpisy o preprave nebezpečných vecí a určuje, v ktorých oblastiach sa tieto technické predpisy použijú priamo.

Odsek 1 vymenúva kľúčové oblasti technickej regulácie, ako sú klasifikácia, limity aktivít, konštrukcia a skúšanie obalových súborov, označovanie, kategorizácia zásielok, určovanie prepravného indexu a kritickej bezpečnosti, nefixovaná kontaminácia, dávkový príkon, oddeľovanie a dokumentácia. Ustanovenie zaisťuje kompatibilitu slovenskej právnej úpravy s medzinárodne používaným technickým režimom.

Odsek 2 ustanovuje, že požiadavky podľa odseku 1 sa uplatňujú na prepravu rádioaktívnych materiálov triedy 7 v rozsahu príslušného predpisu o preprave nebezpečných vecí. Ak táto vyhláška ustanovuje prísnejšiu požiadavku, uplatní sa prísnejšia požiadavka.

Odsek 3 ustanovuje povinnosť držiteľa povolenia postupovať pri preprave rádioaktívneho materiálu podľa predpisov o preprave nebezpečných vecí a zabezpečiť, aby všetky osoby zúčastnené na preprave boli oboznámené s príslušnými požiadavkami.

K § 4

Ustanovenie upravuje zodpovednosť pri preprave a základné organizačné požiadavky na držiteľa povolenia.

Odsek 1 ustanovuje generálnu zodpovednosť držiteľa povolenia za všetky bezpečnostné aspekty prepravy. Cieľom je zabezpečiť jednoznačnú identifikáciu primárne zodpovedného subjektu a predísť rozptylu zodpovednosti medzi viaceré zapojené osoby.

Odsek 2 reaguje na zvýšenú komplexnosť prepráv rádioaktívnych materiálov a vyžaduje jednoznačné rozdelenie zodpovedností medzi všetky zapojené subjekty.

Odseky 3 a 4 zavádzajú požiadavku systému manažerstva založeného na odstupňovanom prístupe a požiadavku na posilňovanie bezpečnostného povedomia. Ide o významný preventívny prvok zameraný na elimináciu organizačných a ľudských zlyhaní.

Odsek 5 upravuje oznamovanie okolností/priebehu prepravy úradu, a to vrátane lehôt, hlásenia porúch, únikov alebo pokusov o narušenie prepravy a povinnosti zaslať vyhodnotenie uskutočnenej prepravy.

Odseky 6 a 7 zavádzajú program overovania súladu a povinnosť bezodkladne prijať nápravné opatrenia pri zistení nesúladu. Tým sa posilňuje kontrola správnosti klasifikácie, platnosti certifikátov a plnenia požiadaviek pred odoslaním aj počas prepravy.

Odseky 8 a 9 bránia nesprávnemu označovaniu zásielok a riešia režim prázdnych nevyčistených obalových súborov. Praktický význam týchto ustanovení spočíva v tom, že znižujú riziko nesprávnej manipulácie so zásielkou alebo podcenenia reziduálnej kontaminácie.

Odsek 10 ustanovuje podrobnosti o uchovávaní záznamov o uskutočnených prepravách po dobu určenú odstupňovaným prístupom, čo je odôvodnené potrebou spätnej dohľadateľnosti a možnosti preveriť bezpečnostné udalosti alebo trendy.

K § 5

Ustanovenie konkretizuje obsah bezpečnostnej dokumentácie potrebnej na vydanie povolenia na prepravu rádioaktívnych materiálov.

Odsek 1 vymedzuje základné dokumentačné zložky, ktorými sú program ochrany zdravia pred nepriaznivými účinkami ionizujúceho žiarenia,, dopravný poriadok vrátane havarijného dopravného poriadku, dokumentácia systému manažerstva a plán zabezpečenia fyzickej ochrany.

Odsek 2 upravuje obsah programu ochrany zdravia pred nepriaznivými účinkami ionizujúceho žiarenia. Jeho účelom je zabezpečiť systematické riadenie expozície pracovníkov a verejnosti,

monitorovanie kontaminácie, optimalizáciu dávok a pripravenosť na radiačné incidenty pri preprave.

Odseky 3 a 4 rozlišujú medzi dopravným poriadkom a havarijným dopravným poriadkom. Toto rozlíšenie je vecne dôležité, pretože jeden dokument upravuje organizáciu prepravy za normálnych podmienok a druhý reakciu pri udalosti alebo havárii. Havarijný dopravný poriadok nadväzuje na písomné pokyny podľa predpisov o preprave nebezpečných vecí, ale nenahrádza ich.

Odsek 5 dopĺňa všeobecné požiadavky na systém manažérstva o špecifiká prepravy rádioaktívnych materiálov, najmä o kontrolu a obsluhu zásielky, overovanie vhodnosti a technickej spôsobilosti prepravného obalového súboru, údržbu, vedenie dokumentácie, školenie a spätnú väzbu z prevádzkových skúseností.

Odseky 6 až 10 upravujú plán zabezpečenia fyzickej ochrany a preverovanie účinnosti fyzickej ochrany pri preprave. Ustanovenia sledujú prevenciu odcudzenia, sabotáže, neoprávneného zásahu a úmyselného uvoľnenia rádioaktívneho materiálu do životného prostredia. Požadovaný rozsah plánu je odstupňovaný podľa bezpečnostnej kategórie materiálu.

Odsek 11 upravuje program prepravy za osobitných podmienok. Uplatní sa v prípadoch, keď sa preprava nemôže v plnom rozsahu uskutočniť za štandardných technických podmienok a bezpečnosť sa zabezpečí súborom osobitných opatrení.

Odseky 12 až 17 ustanovujú základné požiadavky na metodický návod a program riadenia starnutia prepravných obalových súborov, uplatnenie odstupňovaného prístupu, pravidelnú previerku systému riadenia starnutia a vedenie databázy riadenia starnutia.

K § 6

Ustanovenie upravuje technické a organizačné podmienky prepravy rádioaktívnych materiálov.

Odsek 1 ustanovuje previerky pred prvou prepravou zásielky. Ich zmyslom je preukázať, že konkrétny prepravný obalový súbor a zásielka zodpovedajú schválenému návrhu a že v relevantnom rozsahu plnia bezpečnostné funkcie kontajneru, tienenia, prenosu tepla a kritickej bezpečnosti.

Odsek 2 upravuje previerky vykonávané pred každou prepravou. Tieto previerky sú zamerané na odstránenie prevádzkových chýb, ktoré by mohli viesť k poškodeniu zásielky alebo k strate jej bezpečnostných funkcií počas prepravy.

Odsek 3 potvrdzuje použitie medzinárodných technických predpisov a vzťahuje ich aj na požiadavky na nefixovanú kontamináciu a dávkový príkon. Ustanovenie je významné z pohľadu radiačnej ochrany pracovníkov aj verejnosti.

Odsek 4 pripomína potrebu zohľadniť aj iné nebezpečné vlastnosti obsahu zásielky, napríklad výbušnosť, horľavosť, toxicitu alebo korozívnosť. Ide o nevyhnutný prejav integrovanej bezpečnosti pri preprave nebezpečných vecí.

Odsek 5 zavádza osobitné technické a organizačné opatrenia pri materiáloch so zvýšeným rizikom rozptýlenia. Toto ustanovenie reaguje na skutočnosť, že fyzikálna a chemická forma materiálu môže významne ovplyvniť rozsah následkov pri poškodení zásielky.

Odseky 6 a 7 upravujú oddelovanie a skladovanie počas prepravy a väzbu na pripravenosť a odozvu pri jadrovej alebo radiačnej mimoriadnej udalosti.

Odsek 8 ustanovuje, že látka s nízkou mernou aktivitou sa zaraďuje do skupín LSA-I, LSA-II a LSA-III podľa predpisov o preprave nebezpečných vecí. Tým sa zabezpečuje jednotné uplatňovanie medzinárodne ustanovených pravidiel klasifikácie týchto materiálov.

Odsek 9 ustanovuje, že požiadavky na prepravu rádioaktívnych materiálov LSA a SCO v priemyselných zásielkach alebo v nezabalených zásielkach sa určujú podľa predpisov o preprave nebezpečných vecí. Cieľom je zabezpečiť uplatňovanie jednotných technických požiadaviek na tieto druhy zásielok.

Odsek 10 ustanovuje spôsob určovania prepravného indexu (TI) a indexu kritickej bezpečnosti (CSI) pre zásielku, vonkajší obal, prepravný kontajner a nezabalený rádioaktívny materiál LSA-I, SCO-I alebo SCO-III podľa predpisov o preprave nebezpečných vecí. Tieto indexy slúžia na určenie podmienok manipulácie, oddelovania a prepravy zásielok.

Odsek 11 ustanovuje povinnosť čitateľného a trvanlivého označenia každej zásielky na vonkajšom povrchu obalového súboru v súlade s požiadavkami predpisov o preprave nebezpečných vecí. Účelom je zabezpečiť jednoznačnú identifikáciu zásielky a správnu manipuláciu počas prepravy.

K § 7

Ustanovenie upravuje osobitné požiadavky na multimodálnu prepravu rádioaktívnych materiálov.

Odsek 1 stanovuje, že na každý úsek multimodálnej prepravy sa použije príslušný technický predpis podľa druhu dopravy. Odsek 2 rieši prípad odlišných požiadaviek a zavádza pravidlo použitia prísnejšej požiadavky ak je odôvodnený záujmom ochrany a bezpečnosti, zdravia, života, majetku a životného prostredia. V takom prípade sa použijú tie predpisy, ktoré zabezpečia lepšiu ochranu, pokiaľ osobitný predpis neustanovuje inak.

Odsek 3 sa zameriava na odovzdanie zásielky medzi jednotlivými úsekmi prepravy. Vyžaduje protokolárny záznam o stave zásielky, kontrolu jej celistvosti, kontrolu plomb, meranie dávkového príkonu a overenie nefixovanej kontaminácie. Účelom je zabrániť tomu, aby sa zmena druhu dopravy stala miestom straty kontroly nad zásielkou.

Odsek 4 ustanovuje, že dopravný poriadok a havarijný dopravný poriadok ustanovujú pri multimodálnej preprave obsahovať opis postupov pre každý úsek a každý bod zmeny druhu dopravy.

Odsek 5 vyžaduje, aby miesto prekládky spĺňalo podmienky pre tranzitné skladovanie po celý čas, keď sa tam zásielka nachádza.

K § 8

Ustanovenie obsahuje všeobecné požiadavky na fyzickú ochranu pri preprave rádioaktívnych materiálov.

Odsek 1 vychádza z princípu odstupňovaného prístupu podľa bezpečnostnej kategórie materiálu a ustanovuje všeobecné preventívne opatrenia, ako sú minimalizácia času prepravy, ochrana počas tranzitného skladovania, obmedzenie predvídateľnosti prepravných plánov, bezpečnostne orientovaný výber trasy, preverenie bezúhonnosti osôb a obmedzenie okruhu osôb oboznámených s informáciami o preprave.

Odsek 2 ustanovuje, že bezpečnostná kategorizácia sa stanoví podľa prílohy č. 2. Ide o základný východiskový bod pre určenie rozsahu fyzickej ochrany.

Odsek 3 upravuje dôvernosť informácií o preprave. Účelom je zabrániť tomu, aby sa údaje o trase, čase a technických detailoch stali zraniteľnosťou systému fyzickej ochrany.

Odseky 4 až 11 konkretizujú súčinnosť s Policajným zborom, dispečerské sledovanie, komunikačné požiadavky, prieskum trás a medzinárodné odovzdanie zodpovednosti za fyzickú ochranu a povinnosť overiť súlad opatrení s právnym režimom štátov tranzitu a určenia. Tieto ustanovenia riešia praktické bezpečnostné potreby pri prepravách s vyššou citlivosťou. Odsek 11 takisto zakotvuje podrobnosti o primeranej kybernetickej ochrane digitálnych systémov používaných pri riadení prepravy a fyzickej ochrane. Toto ustanovenie reaguje na nové bezpečnostné riziká vyplývajúce z digitalizácie monitorovacích a komunikačných nástrojov.

K § 9

Ustanovenie konkretizuje opatrenia na zabezpečenie fyzickej ochrany podľa bezpečnostných kategórií rádioaktívnych materiálov.

Odsek 1 upravuje minimálny režim fyzickej ochrany pre materiály bezpečnostnej kategórie III. Zahŕňa najmä samostatnú prepravu, predbežné oznámenie príjemcovi, dohodnutý režim prevzatia, použitie zámkov alebo plomb, prehliadku dopravného prostriedku a bezodkladné protokolárne prevzatie zásielky. Ide o opatrenia zamerané na zachovanie kontroly nad zásielkou a na vylúčenie jej ponechania bez dozoru.

Odsek 2 upravuje podrobnosti o režime fyzickej ochrany pri bezpečnostnej kategórii II. Ide o uzamknutie zásielky v osobitných oddeleniach alebo kontajneroch, sprievod, stály dozor, zabezpečenie osobitne nebezpečných miest trasy, písomné inštrukcie a pyrotechnickú prehliadku. Účelom je posilniť aktívnu ochranu zásielky počas celej prepravy.

Odsek 3 upravuje podrobnosti o režime pre bezpečnostnú kategóriu I. Tento režim reflektuje materiály s najvyšším bezpečnostným významom a sleduje zabezpečenie nepretržitej kontroly, sprievodu, monitorovania a pripravenosti reagovať na akýkoľvek pokus o narušenie prepravy.

Nasledujúce odseky diferencujú podrobnosti o druhu dopravy a osobitosti prepravovaného materiálu. Ich spoločným cieľom je prispôsobiť bezpečnostné opatrenia konkrétnym zraniteľnostiam jednotlivých spôsobov dopravy a charakteru zásielky.

K § 10

Ustanovenie upravuje rozsah a obsah dokumentácie potrebnej na vydanie rozhodnutia o schválení typu prepravného obalového súboru.

Odsek 1 vymedzuje všeobecný rozsah dokumentácie typu zásielky. Účelom je poskytnúť úradu úplný súbor podkladov potrebných na posúdenie bezpečnostných funkcií prepravného obalového súboru, a to z hľadiska konštrukcie, materiálov, výroby, používania, údržby a prevádzkových obmedzení.

Odseky 2 až 5 vymedzujú podrobnosti o posúdení spôsobilosti pri dlhodobo skladovaných, nepoužívaných alebo typoch prepravných obalových súborov schválených podľa skorších technických požiadaviek, na ktorých ďalšie používanie sa vzťahujú prechodné ustanovenia predpisov o preprave nebezpečných vecí. Zmyslom je preveriť, či pôvodné schválenie typu a aktuálny technický stav obalového súboru stále poskytujú dostatočný bezpečnostný základ na jeho ďalšie používanie.

Odsek 6 uvádza podrobnosti o obalových súboroch typu B(U), B(M) a C. Ide o technicky a bezpečnostne najnáročnejšie typy zásielok, pri ktorých je potrebné vyžadovať podrobnejší bezpečnostný rozbor. V rámci odseku 6 sa vyžaduje aj dokumentácia vzoru ťažko rozptýliteľného rádioaktívneho materiálu. Cieľom je preukázať, že takýto materiál má vlastnosti znižujúce riziko jeho rozptýlenia pri nehode alebo havárii.

Odsek 7 sa osobitne zameriava na obalové súbory typu B(M), pri ktorých sa bezpečnosť zabezpečuje aj prostredníctvom osobitných obmedzení alebo prevádzkových opatrení. Preto je potrebné osobitné odôvodnenie odchýlok od režimu typu B(U) a ich kompenzácia.

Odseky 8 až 15 prepájajú dokumentáciu typu s programom riadenia starnutia a so systémom manažérstva kvality. Tým sa posudzovanie bezpečnosti rozširuje z jednorazového schvaľovacieho aktu na celý životný cyklus obalového súboru.

Odsek 16 rieši validáciu certifikátu schválenia typu vydaného príslušným orgánom iného štátu. Toto ustanovenie zabezpečuje kompatibilitu národného schvaľovacieho režimu s medzinárodnou praxou.

K § 11 až § 14

Ustanovenia § 11 až § 14 obsahujú prechodné a záverečné ustanovenia.

§ 11 upravuje prechod na nový právny režim, zachováva podmienky pre konania a prepravy začaté alebo povolené podľa doterajších predpisov a platnosť už vydaných rozhodnutí o schválení typu. Osobitne upravuje prepravné obalové súbory, ktorých typ bol schválený podľa skorších technických požiadaviek a ich ďalšie používanie je podľa predpisov o preprave

nebezpečných vecí v platnom znení prípustné; pri týchto obalových súboroch sa ustanovuje lehota 36 mesiacov na preukázanie súladu s požiadavkami na riadenie starnutia. Takýto prístup nadväzuje na systém používaný v bezpečnostných štandardoch MAAE, najmä SSR-6, podľa ktorého nové vydania stanovujú aktuálne technické požiadavky a zároveň umožňujú za určených podmienok ďalšie používanie typov schválených podľa skorších vydaní. Rovnaký princíp sa premieta aj do príslušných predpisov o preprave nebezpečných vecí.

§ 12 zrušuje doterajšiu vykonávaciu vyhlášku, čím sa zabezpečuje odstránenie paralelnej úpravy a jednoznačné nastolenie nového vykonávacieho rámca.

§ 13 Táto vyhláška bude predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania podľa Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti. Požiadavka tohto ustanovenia vyplýva z Legislatívnych pravidiel vlády.

§ 14 ustanovuje účinnosť vyhlášky. Navrhovaná lehota je primeraná rozsahu nových povinností a vytvára priestor na prípravu dotknutých subjektov na nový režim.

K prílohe č. 1

Príloha č. 1 ustanovuje podrobnosti riadenia starnutia prepravných obalových súborov. Jej účelom je zabezpečiť systematickú identifikáciu komponentov podliehajúcich degradácii, určenie mechanizmov starnutia, nastavenie monitorovania, hodnotenia trendov a nápravných opatrení. Ide o preventívny nástroj na dlhodobé zachovanie bezpečnostných funkcií obalového súboru.

K prílohe č. 2

Príloha č. 2 upravuje bezpečnostnú kategorizáciu rádioaktívnych materiálov na účely fyzickej ochrany. Jej význam spočíva v tom, že umožňuje viazať intenzitu bezpečnostných opatrení na potenciálne následky zneužitia alebo straty kontroly nad materiálom. Tým sa vytvára odborný základ pre odstupňovaný prístup uplatnený v § 8 a § 9.

K prílohe č. 3

Príloha č. 3 ustanovuje osnovu bezpečnostného rozboru pre obalové súbory typu B(U), B(M) a C. Jej účelom je štandardizovať rozsah a obsah technicky najnáročnejšej dokumentácie tak, aby boli úradu predkladané úplné, porovnateľné a systematicky spracované podklady pre rozhodovanie o schválení typu.